

Ирена Доускова
ГОРДИОТ ДАБИДЕШ

1.

Како умре Олга

Вчера беше важен ден. Преку училишниот разглас прочита прекрасна песна за еден човек. Човекот се викаше Гордиот Дабидеш. Овој човек бил многу храбар и издржлив и покрај разните тешкотии. И мене не ми е лесно. Особено поради тоа што сум дебела и сите ми се потсмеваат. Но, вчера решив дека нема да се предавам. Ќе издржам, исто како Гордиот Дабидеш.

Ама, вчера се случи и една ужасна непријатност. „Непријатност“ – вака често вели директорот на театарот во којшто глуми мајка ми. Таа е актерка. И татко ми исто. Кога директорот сака да каже дека нешто не е во ред или нешто слично на тоа, тогаш вели: „Другари, се случи една непријатност...“. Всушност, тој не ми се допаѓа многу, бидејќи личи на насмеан череп, а јас од черепи и скелети најмногу се плашам. И од ѓаволи. Се плашам и од кучиња, бидејќи еднаш едно куче ме гризна за нога – тоа беше во Закопех, кај баба ми и дедо ми. А зборот „непријатност“ ми се допаѓа, сосема е соодветен.

И така вчера, кога пристигнавме на училиште, поточно кога завршија часовите, нашата учителка Колачкова ни рече да останеме уште малку и да бидеме мирни, бидејќи мора да ни соопшти нешто. Таа беше толку многу сериозна што веднаш си помислив: „Сигурно некаква непријатност“.

Така и порано правеше. Кога сакаше да ни соопшти нешто, го повикуваше Ладја Хруза да излезе пред таблата и му даваше сладолед „Ескимо“. А тој толку чудно гледаше, но, всушност, тој секогаш така гледаше, прилично чудно. И тогаш таа ќе речеше: „Деца, вашиот соученик Ладја Хруза ќе се пре-

фрли во поправното училиште, ајде да му дадеме аплауз“. А вчера, ни го соопшти ова: „Деца, се случи нешто многу тажно, вашата соученичка Олинка Глубинова почина, бидејќи боледуваше од срцева болест“.

Сите се исплашивме, а потоа си отидовме дома. И јас сега цело време размислувам за тоа. Олинка е од одделението „А“, а не од нашето одделение „Б“, но сседно. Таа имаше кратка црна коса и многу убаво црташе. Не ја познавам многу добро, но учителката често ни ги покажуваше нејзините цртежи, бидејќи беа многу убави. Сега таа умре, значи, јас веројатно веќе нема да ја видам, а нејзините цртежи учителката може слободно да ги покажува секогаш. Ова е навистина чудно.

Веднаш им раскажав дома и прашав како може Олинка да умре ако е сè уште малечко девојче. Јас знам дека кога некој умира, тој веќе никогаш не се враќа дома ниту, пак, каде било, но главно тоа се случува со старите лица. Уште прашав и што е тоа „срцева болест“ и ми рекоа дека тоа е најлошата болест. Ако некој боледува од срце, тој речиси повеќе од сигурно е дека ќе умре. А потоа мама ми даде две колачиња, бидејќи бев тажна како изгубено куче. Се израдував, ама пак бев тажна.

Пред летниот распуст ми се појави истото чувство. Се израдував, бидејќи ја завршив годината со сите петки и отидовме да се почестиме со слатки. Јас воопшто не треба да јадам слатки, бидејќи сум дебела. Но, бев и тажна, бидејќи на училиште кажаа дека нашата учителка Олга Јержабкова од дополнителната настава починала. Извршила самоубиство. Не ни кажува за ова. Мене дома ми кажаа дека се отрула. Се отрула со плин, а домот во којшто живеела се запалил и умреле уште неколку луѓе. Не разбирам зошто! Па, таа беше добра и весела. Ми се допаѓаше, бидејќи еднаш, кога ја каснав Зденка за рака, таа никому не кажа. Не сакам да одам во пар со Зденка на ручек, којашто, пак, сакаше да оди со мене и никако не можев да ѝ објаснам дека не сакам. Многу се плашев што ќе ми направи мајка ѝ, г-ѓата Климова којашто, исто така, беше учителка во нашето училиште. Таа предаваше руски јазик во

повисоките одделенија. Зденка тогаш плачеше, а јас клечев под клупата и, исто така, плачев сè додека таа, учителката Олга Јержабкова од дополнителната настава, не ме сокри.

Каченка, така ја викам мајка ми, исто така, не знаеше зошто се самоубила учителката. Подоцна, додека беа во кујната, таа му рече на татко ми дека тие „свињите“ ја отруле. Најверојатно мислеше на Русите и на комунистите, бидејќи Русите и комунистите се свињи, само што тоа не треба да се кажува. Ама Каченка со Андреа Кроупова, сепак, така цело време зборуваат и пеат песна против Русите: Веќе трубат, веќе трубат, на планините е Ленин.

Каченка не сака да ме пушти да се зачленам во „Искричките“¹ затоа што тие и пионерите се мали комунисти. Навистина не разбираам – целото мое одделение е зачленето и јас би сакала. Веќе одам на часови по германски јазик, во Ликовната секција и на балет, бидејќи сум дебела и треба повеќе да се движам. Но, навистина сакам да се зачленам во „Искричките“.

На часови по германски јазик никој не оди, единствено јас. Ми предава г-ѓа Фреиманова којашто во прво одделение ми беше учителка, а потоа замина во пензија, односно не знам каде замина. Таа престана да ми предава во училиштето и сега ми предава само мене германски јазик кај неа дома.

На балет одам многу деца, најмногу девојчиња, но сите тие се многу убави и нема ниту една дебела, освен јас, па на часовите ми се смеат. И не само на часовите, секаде ми се смеат. Таму имам една другарка, возрасна – тоа е жената која нè учи да танцуваме, таа ѝ е пријателка на Каченка од театарот. Во театарот таа на микрофон објавува кој и кога треба да излезе на сцена. Тоа се вика инспициентка. Порано таа била вистинска балерина, ама сега е дебела.

Најдобро од сè е Ликовната секција кај господинот Пецка во Домот на културата. Е, таму се чувствувам одлично. Таму

¹ „Искрички“ – детска организација за помлади ученици во социјалистичка Чехословачка, во којашто учениците се подготвувале да станат пионери (заб. на прев.).

цртам, сликам и најмногу моделирам со пластелин. Потоа она што го моделираме се става во печка да се испече и така се добива скулптура. Најпрво, одев со децата, ама на господинот Пецка му се допадна начинот на којшто цртам и зборувам и ја убеди Каченка да ме пушти да одам во вечерните часови, со возрасните. Па, така, сега правам скулптури со постарите сликари наместо со децата и со Нечка Пацак којшто, исто така, е едно мало момче коешто господинот Пецка го повика да биде меѓу нас. Господинот Пецка има грамофон и кога сите ќе почнеме да цртаме, тој ќе го пушти Моцарт. Моцарт е најдобриот композитор на целиот свет, нешто како Беджих Сметана, ама многу подобар. Навистина е многу добар. Иако Андреа Кроупова, актерка од театарот каде што работи Каченка и нејзина пријателка, вели дека најдобар композитор е некој друг, чие име започнува на Б. Изгледа, Баховен. На Ликовната секција се раскажуваат интересни работи, а јас си мислам дека ќе станам скулпторка кога ќе пораснам.

Вчера, господинот Пецка рече дека слушал оти сега ќе носат панталони свонарки, нагоре тесни и тенки, а надолу широки и шарени. Исто така, рече дека нема да прави будала од себе и дека такви панталони ќе облече само мртвов. И мене не ми се допаѓаат. Инаку, господинот Пецка е од Прага и е скулптор.

Андреа Кроупова веќе носи вакви панталони и е многу убава, но Каченка е, сепак, многу поубава. Андреа ми рече дека жена никогаш не може да биде скулпторка, но господинот Пецка смета дека една интелегентна жена може да биде сè што ќе посака.

Мислам дека г-ѓа Фреиманова, учителката од прво одделение што сега ме учи германски јазик, е многу паметна. Особно затоа што знае германски, а исто така и затоа што знае да кажува работи што ми помагаат кога имам некои нејаснотии во главата, како вчера со смртта на Олинка. Во прво одделение, Каченка сакаше да ме запише во неделното училиште во црквата, но г-ѓа Фреиманова ја спречи, велејќи ѝ дека имам

доволно проблеми и без тоа. Таа мислеше токму на оние нејаснотии во мојата глава коишто ми се чини дека ги имам.

Вчера кога се враќав од часовите по германски јазик веќе беше темница. Силно врнеше снег, дуваше ветер, светкаа излозите и во нив имаше божиќни украси. Одев пополека за да уживам во сè како што треба и јадев малку од снегот (снег смеам да јадам, тој воопшто не е благ) и зад себе оставав траги. А потоа подзастанав пред една продавница за канцелариски материјали, бидејќи таа најмногу ми се допаѓа и ги гледав убавите и мирисливи боички, тефтерчињата, други различни боици и многу омилени работи. Излогот во долниот дел беше покриен со иње во форма на ѕвездички и цветчиња. Ги извадив ракавиците и со прстот напишав на стаклото: „Миличок Боженце, те молам подари ми фломастери, цел еден сет во којшто ќе има многу од нив, и розов и портокалов, а исто така и пластелин, ако може. Јас ќе се однесувам многу добро. Ви благодарам. Хелена Соучкова, улица 'Антонин Запотоцки' бр. 429, Ничин V“.

Потоа сакав уште малку да разгледам и да го помирисам снегот, но во тој миг забележав дека зад стаклото од излогот стои Олинка Глубинова и налутено гледа во мене. Имаше долг бел фустан, лицето ѝ беше бело, а во рацете држеше бел лист хартија на којшто немаше ништо нацртано. Сакав да избегам, но не можев.

Олинка ми прозборе: „Врати ми ги моите акварелни боички, инаку ќе те плашам сè додека и ти не бидеш мртва“. И јас ѝ одговорив: „Олинке, те молам не лути ми се, не ти ги зедев акварелните боички. Па, јас воопшто не сум од твоето одделение. Јас имам мои стари боички што ми ги подари Каченка во прво одделение“. „Некој ми ги украде акварелните боички и сега не можам да сликам“, рече Олинка и беше многу налутена. „Тогаш јас ќе ти ги дадам моите ако сакаш“, ѝ реков. Го симнав ранецот, ги извадив боичките и ѝ ги дадов. „Добро, и заколни се дека никогаш нема да црташ така убаво како јас“, ми заповеда Олинка. „Се колнам!“.

Се заколнав и брзо се затрчав накај дома. И паднав двапати.

„Хеленче, повторно изгледаш како полски Евреин“, ми се лутеше Каченка и зборуваше неразбирливо. „Капугот ти е подврзан накриво, шалот ти се влече по земја, капчето ти е во џебот, целата си намокрена. Толку паметна девојка, а изгледаш како да си од некое поправно училиште“.

Ама добро, ова не беше страшно. Многу пострашно беше подоцна кога дојде една жена и го донесе мојот ранец, ракавиците и акварелните боички што ѝ ги дадов на Олинка. Ме искараа и ми рекоа дека треба да се замислам за моето однесување, но јас и онака сум многу замислена.

2.

Како Пепичек стигна во пеколот

Целата сум обземена од божиќниот дух. Иако Божиќ не е набрзо, има уште четиринаесет дена, јас постојано размислувам за тоа. Само малку ме нервира тоа што Каченка сè уште ми е луга, а тоа пред Милиот Боженце некако не е убаво, може да си помисли дека јас некако лошо се однесувам, но јас навистина добро се однесувам, едноставно мене ми се случуваат разни непријатности. Како, на пример, кога ги заборавив тие предметите или пред тоа моливите и гумичките – ама јас не ги заборавив, ми ги украдоа и не кажав за тоа, бидејќи ако кажев, тогаш Каченка повторно ќе отидеше на училиште, а јас тоа не го сакам.

Уште повеќе нема да ме сакаат на училиште, дури и многу повеќе отколку што не ме сакаат сега. А не ме сакаат оти сум дебела и затоа што моите родители работат во театарот. А еве, на пример, родителите на Јарда Лагрон и Роберт Лагрон го имаат стрелиштето, ама тоа никому не му пречи, особено поради тоа што тие во нашето одделение се само во зима и понекогаш бесплатно ни дозволуваат да стреламе или да се повозиме на рингишпилот.

И поради презимето не ме сакаат. Работата е во тоа што моето вистинско презиме не е Соучкова, како што се презива Каченка, туку Фреистеинова, како Карел Фреистеин којшто ми е нешто како татко, но тој во исто време не ми е татко, бидејќи јас воопшто не го познавам и тој мене не ме познава. И згора на сè тој не ни живее тука, тој е некако само во мојата крв. Претходно ја имав само Каченка, а сега ги имам и мојот брат Пепичек и мојот татко Пепа. Пепа си го сметам за мој

СОДРЖИНА

1. Како умре Олга.....	5
2. Како Пепичек стигна во пеколот.....	11
3. Како кнезот Пржемисал бил заедно со Хусак во тоалет во Часлав.....	17
4. Како за малку ќе ме изедеа волците.....	24
5. Колку бев блиску до распаднатото врапче.....	30
6. Како се разбегаа слоновите.....	37
7. Како ги изгазив мравките.....	44
8. Како ископаваме партизан.....	52
9. Како за ручек јадевме цигер.....	60
10. Како започна заговорот.....	65
11. Како си најдов другари.....	72
12. Како Беренчичова скокна од прозорец.....	79
13. Како ме изневери Каченка.....	87
14. Како не ме избраа да снимам филм и што се случи со полжавите.....	94
15. Како ме изедоа волците.....	101
16. Како не ме заболело слепото црево.....	108
17. Како госпоѓата Њујорчанка си ја исчаша раката.....	116
18. Како Боженка Веверкова ја изедоа германски глувци...	122
19. Како кај нас на скалите имаше крв.....	129
20. Како сè добро се заврши.....	137
Белешка за авторката и за делото.....	145